

MENNYI EMBERT BÍR EL A TERMÉSZET?

A TERMÉSZET TURISZTIKAI TERHELHETŐSÉGÉNEK
TAPASZTALATAI A PANANET HÁLÓZAT VÉDETT TERÜLETEIN

Nemzeti parkok kettős szerepben, természetvédelem és bemutatás egyben

Védett természeti területeink és értékeink, örökségünk megőrzése és bemutatása fontos, felelősségteljes feladatunk. Nincs ez másképp Ausztria és Magyarország közös határmenti térségében, a Nyugat-Pannon régióban sem, ahol a 2008-ban megalakult PaNaNet hálózat ernyőjében 4 nemzeti park és 10 natúrpark működik együtt.

Az utazás és a turizmus a világ egyik legnagyobb szolgáltatási iparágává fejlődött, melynek folyamatos növekedése akár a természeti és kulturális környezet súlyos leromlásához is vezethet. A természetvédelem és (öko)turizmus összehangolásának kulcsa a körülményekhez igazított látogatómenedzsment. Egyrészt szükséges megfelelő – és lehetőség szerint akadálymentes – infrastruktúra telepítése, a hasznos információk átadása, ugyanakkor a terület teherbíróképessége alapján szabályozni szükséges a látogatóforgalmat.

A fenntartható turizmus, ökoturizmus, vagy természetvédelmi területekre irányuló turizmus – nevezzük bárhogy – nem csupán egy eszköz a helyi közösségek jólétének emeléséhez, de térnyerése hozzájárul a természeti örökségünk megőrzéséhez is. A fenntarthatósági szempontok széleskörű integrálása a záloga annak, hogy tájaink megőrizzék és hosszú távon biztosítsák megélhetésünk reményét. Ezt elősegítendő, a turisztikai ágazaton belül a környezeti nevelés és szemléletformálás szélesebb körű terjesztését kell kialakítanunk. A kézzelfogható fejlesztéseknek pedig olyan jó szakmai programokat kell felölelniük, melyek minimalizálják a beavatkozást, ugyanakkor figyelembe veszik a közösségi, természetvédelmi és vidékfejlesztési célokat is.

Védett területeinken a vendégforgalom helyes értelmezése és szabályozása segíthet a negatív hatások visszaszorításában. Ebben a kiadványban a Nyugat-Pannon régió természet bemutatási szabályozás jó gyakorlataiból kínálunk egy csokorral – újrahasznosításra. Nem állítjuk, hogy mindenhol elértük, amit lehetett, sőt; a védett területek megőrzéséhez hasonlóan a látogatómenedzsment is folyamatos monitoringot, majd visszacsatolást igényel, ezért a kialakult képek csak a mostani állapotokat tükrözik.

Gondolkodjunk együtt, és – bízva a PaNaNet hálózat további együttműködésében – gondolkodjunk tovább az osztrák-magyar határtérség védett területeinek ökoturisztikai teherbírásáról! E kiadvány célja a PaNaNet térség érzékeny élőhelyeinek, szabályozott látogatói programjainak bemutatásán túl az érzékenyítés, szemléletformálás. Lássuk egymás céljait és szempontjait, párbeszéddel nagy az esély a konszenzusra, aminek a természet látja igazi hasznát!

Fersch Attila, igazgatóhelyettes
Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság

Mennyi embert bír el a természet? Ne legyen „halálra szeretve” a nemzeti park!

Az Egyesült Államokban már a 20. század közepén szó volt az egyes nemzeti parkok túlterheltségéről, „halálra szeretéséről”. Néhány évtizeddel később az európai parkok is szembesültek ezzel a problémával. Soha nem volt még ekkora az érdeklődés a természet iránt, mint napjainkban.

A számtalan látványos természetfilm, a nyomtatott sajtóban megjelenő beszámolók, az utazási ipar ígéretes ajánlatai, de a természetvédelmi szervezetek és a védett területek igazgatóságainak PR-munkája is egyre több embert motivál arra, hogy kiránduljon a védett területekre. A látogatók többsége viszont azokra a részekre koncentrál, ahol a lehető legrövidebb idő alatt a legvonzóbb élőhelyeket és állatokat lehet felfedezni (és megosztani az Instagramon).

Minden az idő körül forog: aki gyorsan szeretne valamit megtapasztalni, az nem tördök a szabályokkal.

Olyan lenyűgöző dolgokat vár, mint egy tévés természetfilmben, azaz félnék vadállatokat közvetlen közelből vagy éppen lenyűgöző tájakat. Természetesen az egész nem tarthat tovább, mint egy néhány másodperces filmrészlet – a hosszú várakozás ugyanolyan kevésbé jön számításba, mint a megfelelő távcső vagy éppen teleobjektív.

EGYRÉSzt, MÁSRÉSzt...

A nemzeti parkok és természetvédelmi területek egyik alapvető feladata, hogy minden látogató számára lehetővé tegyék a természet fenntartható módon történő megtapasztalását, ugyanakkor a lehető legalacsonyabb szinten tartsák az érzékeny ökoszisztémákra nehezedő nyomást. A látogatómenedzsment számos, terület-specifikus stratégián alapuló irányítási feladatot foglal magában. Ezek végrehajtása szoros együttműködést igényel az összes érintett partnerrel – a turizmus, a szabadidős ágazat és az oktatás területén is.

A sikeres látogatómenedzsment mindenképp az infrastruktúra és az információk munka kölcsönhatásán alapul. A legfontosabb keretfeltételek közé tartozik azonban

a védett terület övezetbe sorolása, a látogatók számára hozzáférhető részterületek meghatározásával, az úthálózattal és az útvonalajánlatokkal.

A látogatók többsége egyénileg – egyedül, családdal vagy csoportosan – utazik. Csak egy kis részük ismeri meg az élőhelyeket látogatói program keretében, inkább azok, akik távolabbról érkeznek és így több idejük van. A zavaró hatásokat és a természetben okozott károkat elsősorban a kísérő nélküli látogatócsoportok okozzák.

A látogatók irányításának leghatékonyabb elemei ezért a következők:

- infrastruktúra (látogatóközpontok, úthálózat, kitérők, megfigyelőhelyek)
- információk (előzetes és helyi tájékoztatás)
- látogatói programok az ökoturizmus és az oktatás területén, és területi ellenőrzés.

A következő tényezők szintén nagy hatással vannak a látogatói magatartásra:

- terület megközelíthetősége (autóval/busszal, kerékpárral, gyalog),
- látogatóközpontok / kiállítások / megtekinthető védett területek, és
- látogatói áramlások „becsatornázása” az egyes attrakciókba (például barlangok, szabadtéri kifutók, játszótérek).

Ha a látogatóközpont stratégiaileg jól helyezkedik el, azaz onnan több út vezet a parkba, akkor ez arra ösztönözheti az embereket, hogy több időt szánjanak rá. A rövid nyitvatartási idő vagy a túl kevés személyes információ viszont elveszi a lehetőséget a helyszíni tájékoztatástól. Az úthálózat és egy-egy részterület távolsága természetesen nagyon jól használható a látogatók eligazítására vagy elterelésére:

a gyalogos távolság szűrőként hat bizonyos csoportokra.

A PANANET RÉGIÓ JELENLEGI HELYZETE

A PaNaNet régió több évtizedes természetközvetítő és természetturisztikai tapasztalata a látogatók számának kezelésére is kiterjed. Ez megmutatkozik például a látogatóközpontok, a megtekinthető védett területek, a megfigyelőhelyek és az információhordozók célzott elhelyezésében, de a látogatói programoknak az ökoszisztémák (évszakonként változó) érzékenységgel való összehangolásában is.

A szoros együttműködés és a tapasztalatcsere keretében a projektpartnerek további lépéseket is tudtak tenni a látogatómenedzsment javítása érdekében. Például kidolgozták a látogatói infrastruktúrák régió-specifikus tervezési kritériumait, továbbképezték a személyzetet.

A területspecifikus felügyelet és a kísérő tájékoztató munka ellenére bizonyos időszakokban a különösen érzékeny élőhelyeken csúcspontot ér el a terhelés. Ez nagyrészt abból adódik, hogy a túraútvonalak szabályait figyelmen kívül hagyják a látogatók.

NAPRAKÉSZ TÁJÉKOZTATÁS, VEZETETT TÚRÁK

A PaNaNet hálózat egyik célja a határ menti régió ökoturisztikai kínálatának fejlesztése, a meglévő programok közös értékesítése, valamint szakmai standardok kialakítása. A hangsúly a védett természetre gyakorolt negatív hatások csökkentésén van. Ezt a látogatói csoportok naprakész tájékoztatásával, a megfelelő infrastruktúra kialakításával, valamint a vezetett túrák és a terület átfogó felügyeletének biztosításával érjük el. A látogatókra vonatkozó szabályokat úgy kell kialakítani, hogy a szabadidős és turisztikai ágazatban működő gazdasági struktúrák ne szenvedjenek kárt. Mindkét fél számára előnyös lehet a helyi idegenforgalmi vállalkozásokkal való szoros együttműködés, de mindenképp a látogatók tájékoztatása. Ebben az összefüggésben meg kell említeni a PaNaNet projekt „Útmutató a természet megizléséhez” című modulját is.

Az egyes élőhelyek terhelhetőségét vizsgáló projektmodul célja tehát az, hogy a természetvédelem szempontjából feltárja a status quo helyzetet, összegyűjtse

a PaNaNet-területeken szerzett releváns tapasztalatokat, és közösen levelezze a nyugat-pannon régió egészére vonatkozó fejlesztési lehetőségeket.

Bár az egyes intézkedéseket közösen kell értékelni, azok konkrét, a helyi körülményekhez igazítása természetesen az adott védett terület irányítására van bízva.

Például egy autóval könnyen megközelíthető nemzeti parki látótorony a terhelhetőség szempontjából jónak (ellenőrizhető látogatószám), ugyanakkor rossznak (kevés látogató más részterületeken) értékelhető. Ez vonatkozik a látogatóközpontokra is, amelyek a 3D-s videótól kezdve az éttermeken át a szabadterei állatsimogatóban élő állatokig mindent kínálnak. Ez ugyan leveszi a nyomást a természetről, de egyúttal elveszi a motivációt egy hosszabb túrához vagy kerékpározáshoz.

A védett területnek a regionális fejlesztésbe integrálása és a természet közvetítése szempontjából a belépődíjon és rövid túrán alapuló koncepciókat mindenképp kritikusán kell megítélni.

Még a legkisebbek is élvezik a különleges természeti élményt!

SEBASTIAN FREILER

Egyes természetfotósok tájékozatlanságukat bizonyítják azzal, hogy megpróbálnak közelebb kerülni a vadon élő állatokhoz

ARCHIV NP NEUSIEDLER SEE

KONKRÉT INTÉZKEDÉSEK A LÁTOGATÓK MENEDZSMENTJÉHEZ

A fent említett célok elérésének fontos lépései ...

- azoknak az évszakoknak és részterületeknek a nyilvántartása, amelyekben túllépi a terhelhetőséget,
- a látogatók egyes csoportjai által tanúsított helytelen viselkedések (útvonalak, lakókocsok, szemét, zaj) elemzése, és
- a látogatók irányításának javítását célzó tervek és intézkedések kidolgozása.

Egy kérdőív segítségével azonosítani lehetett ezeket és a védett területek kezelésével kapcsolatos egyéb kihívásokat. Fontos a parkok megfelelő pozicionálása, törekedni kell az eredmények megvitatására a turisztikai és a szabadidős ágazat érdekelt feleivel.

A PaNaNet-területeken így lehet a látogatói nyomást csökkenteni:

- A kiválasztott célcsoportok tájékozta-

tására való összpontosítás (a zavarok fő okozói).

- A látogatói magatartás szempontjából releváns PR-munka központi témáinak meghatározása (magatartási szabályok, útvonalak, szezonális jelenségek, infrastruktúra).
- Különböző kommunikációs csatornák használata az egyes célcsoportokhoz és témákhoz (weboldal, tömegmédiák, turisztikai multiplikátorok).

www.nationalparkneusiedlersee.at

Védett területen tartott tömegsport rendezvények hatalmas károkat okozhatnak a természetben

ARCHIV NP NEUSIEDLER SEE

A megfelelő infrastruktúra a megfelelő helyen biztosítja a tökéletes rálátást még azokra az élőhelyekre is, ahova a látogatók nem léphetnek be

ANDREA SEIDL

Alois Lang

Neusiedler See - Seewinkel Nemzeti Park, Közösségszolgálat és Ökoturisztika

Vízitúrázás a Hévízi-csatornán – egy szabályozás sikertörténete

Hévíz alapvetően természetes termáلتaváról ismert. A tóból a Hévízi-csatornán elfolyó meleg víz különleges hangulatot teremt a téli időszakban, ami a vízitúra szervezők figyelmét is felkeltette. Az elmúlt években kialakult kaotikus állapotok kezelésére – a természet érdekében – meghozott szabályozók eredményei példaértékűek.

Kenuk vízre tétele a szabályozás előtti időkből

SINKA GÁBOR

A HÉVÍZI-CSATORNA, MINT EGYRE NÉPSZERŰBB VÍZITÚRA CÉLPONT

Történetünk több mint 20 éve kezdődött. A Hévízi-csatornát már akkor felfedezte a vízitúrázóknak egy szűkebb köre, akik télen is hódolni kívántak kedvenc szentélyüknek. A havas tájban is melegen gőzölgő kifolyó esetében erre adott volt a lehetőség. Akkoriban még elsősorban a Tisza, a Duna és a Dráva számított ismertnek a vízitúrázó körében, amelyeken a nyári szezonban lehetett vízitúrázni. Ahogy teltek az évek, úgy mutatkozott egyre nagyobb igény a téli kirándulási lehetőségekre, és nemcsak a specialisták részéről. A könnyed erdei séták, vagy a komolyabb felkészülést igénylő havas kirándulások mellett sokaknak szüksége volt egy köztes megoldásra. Olyan sportra, amelyben van kihívás, ugyanakkor teljesíthető egy átlagos felkészültségű túrázóknak is.

A Hévízi-csatorna a fenti szempontoknak maximálisan megfelel, kedvező adottságai egyedülállóvá teszik. A csatorna a legkényesebb teleken is evezhető, sekély, télen is kellemes hófokú. Mintegy 10 kilométer hosszú szakaszon lehet rajta közlekedni, komoly evezős tudást nem igényel, technikai nehézségek gyakorlatilag nincsenek. Borulás esetén viszont szinte a teljes szakasz megközelíthető gépkocsival, így a kihülés veszélye is kizárt.

ELSZABADULTAK AZ INDULATOK, ÁLDATLAN ÁLLAPOTOK HÉTVÉGENKÉNT

Joggal kérdezhetnénk, miért volt szükség a szabályozásra?

A fotó 2017 februárjában készült, és a látzat ellenére nem érzékelteti a valós tömeget. Az akkor aktív vízitúra szervező cégek nagy része „képviseltette” magát a Hévízi-csatorna kifolyójánál, kijelölve mintegy kezdőpontként a helyszínt. Fontos ugyanakkor tudni, hogy a Hévízi-csatorna nagy része védett terület, vagy amellet halad. Amikor pedig a Balaton és a Kis-Balaton vize befagy, kizárólag itt van táplálkozási lehetőségük a helyben telelő vízimadaraknak, köztük például kócsagoknak, szürke gémeeknek, kisvöcsköknek, vízitúróknak. Ám a sportolni kívánó turisták hada egy zsúfoltabb hétvégén mindezt lehetetlenné tette. Az állatvilág gyakorlatilag nem jutott táplálékhoz az adott napon, majd a következőn, s azt követően sem. S élelem nélkül sok esetben nem éltek túl a hideget...

Egyrészt nagyszerű, hogy a vízitúrázás ilyen népszerűségnek örvend, ugyanakkor be kell látni: a túrázóknak elkövetendő méretű környezeti terhelést jelentettek. A szabályozás így elkerülhetlenné vált. A 2017–18-as szezonra a hatóság engedélykötelessé tette a Hévízi-csatornán való közlekedést. Ez azonban nem bizonyult elegendőnek. A helyszíni ellenőrzések során azt tapasztaltuk, hogy a lejelentett létszám többszöröse volt a vízben és a parton. Mindebből egyenesen következett, hogy a környezeti terhelés, a természet zavarása olyan mértékben megnőtt, hogy ez a természetvédelmi célkitűzésekkel már összeegyeztethetetlen volt. Nem beszélve arról, hogy a „vendég” sem azt kapta a pénzéért, amire számított. Folyamatosak voltak a nézeteltérések a helyszínen, a természetbe

nem illő „túrázóknak” pedig fokozatosan teret nyertek. A Hévízi-csatorna élőhelyként és turisztikai helyszíneként egyaránt veszélybe került.

Adatokat gyűjtöttünk, elemeztünk, megfigyeltük a hétvégi mozgásokat, és tudtuk, hogy a kialakult helyzetet változtatni kell. Az összes vízitúra-szervező céget – amelyik túrát szervezett a csatornára – összehívtuk egy közös egyeztetésre 2018 szeptemberében. Az elsődleges célunk az volt, hogy maximum 4 órát tartózkodjon a vízben minden túrázó. Az indulás időpontját szintén behatároltuk, reggel 9 és déli 12 óra között van lehetőség minden eszközt a vízre tenni. Meghatároztuk, hogy minden egyes csapathoz 20 túrázóként legalább 1 túravezető szükséges, aki egyben és rendben tartja a csoportot, szakmailag ismeri a csatornát és annak élővilágát, valamint rendelkezik a megfelelő vízi jártassággal. A túraszervezők pedig megadták azon vízi eszközök számát, amelyek ebben az időszakban biztonságosan vízre tehetőek. Egyirányúvá tettük a vízi túrázást, így a végén kialakult, hogy maximum 250 fő az a létszám, amely megfelelő körülmények mellett, komolyabb megterhelés nélkül tudja használni a csatornát. A verseny tisztasága érdekében a túraszervezők számára azt is meghatároztuk, hogy napi szinten egy szervező sem vehet többet 40 vízitúra engedéllyel. Egy idő után a legtöbb túraszervező elkezdte leszabályozni saját magát és így a piacon lévő többi szereplőt is, pusztán a becsületes magatartásra (és még optimálisabb esetben a természet szeretetére is) hivatkozva.

Téli kenuzás a Hévízi-csatornán
SINKA GÁBOR

KÉZBE VETTÜK AZ ÜGYET, MINDEN ÉRINTETTET EGY ASZTALHOZ ÜLTETTÜNK

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság nem természetvédelmi engedélyező hatóság és vagyonkezelői jogokkal sem rendelkezik a területen, viszont természetvédelmi kezelőként igyekeztünk megoldást keresni a problémára. Tudtuk, a szabályozás kidolgozásával és a vízitúrázás koordinációjával óriási feladatot vállaltunk magunkra, ám azt is, hogy ez az egyetlen lehetséges, járható út.

Nevet adtunk a dolgoknak – kizárólagosságot kértünk és kaptunk a Hévízi-csatorna turisztikai célú hasznosítására. Minden egyes vízitúra a Hévízi-csatornán a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság fennhatósága alá került, ezzel viszont számos kapcsolódó feladat is a miénk lett. A személyes ellenőrzések, az online foglalási rendszer fenntartása és működtetése, a helyszín higiénés ellátottságának biztosítása, számtalan pénzügytechnikai kérdés, mind olyan kötelezettség, amit a megkapott jog mellé örömmel vállalt a BfNPI szakmai csapata.

Az első év még „sokszereplős” ügykezelési folyamattal működött. Karszalagot adtunk minden résztvevőnek, ez többletköltséggel és – az ellenőrzések miatt – jelentős személyes részvétellel járt. Az első évi tapasztalatok, visszajelzések alapján megszüntettük a karszalagot és a papíralapú igazolást, több ponton javítottuk a higiénés ellátást és természetesen tanultunk a hibákból.

HOGY ÁLLUNK MOST? MELYEK A LÁTHATÓ EREDMÉNYEK?

Jelen pillanatban már nyugodt körülmények fogadják az érkezőket. A 3 órás vízre tételei periódusnak hála az utolsó túrázó is kiszáll legkésőbb délután 3 óra magasságában. Azaz az utolsó hajó is elmegy délen a kezdőpontból, lehetővé téve a madarak számára a zavartalan táplálkozást.

Tehát a kezdőponton és a végponton egyaránt van a napnak olyan periódusa, ahol már vagy még nincsenek kenusok, vízitúrázóknak, így a telelő madarak nyugodtan, zavarásmentesen tudnak táplálkozni.

BfNPI csapatépítő tréningje a Hévízi-csatornán

SINKA GÁBOR

www.bfnp.hu

Pesti Attila osztályvezető
Ökoturisztikai és Környezeti-nevelési Osztály

Sinka Gábor tájegységvezető
Nyugat-Veszprém és Kelet-Zala Tájegység

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Kalandok a Fertő nádasában és a csáfordi virágtengerben – izgalmas, látványos programokat kínál a Fertő–Hanság Nemzeti Park

Megismerné a Fertő nádasai, valamint a belső tavak élővilágát karnyújtásnyi távolságból? Szívesen sétálna milliónyi védett tőzike között? Bármelyiket megteheti! A Fertő–Hanság Nemzeti Park kalandos kenutúrákat szervez a Fertőre, Csáfordjánosfán pedig a Tőzike tanösvényen is várjuk a virágok rajongóit.

TŐZIKÉS ERDŐ, CSÁFORDJÁNOSFA

A Fertő–Hanság Nemzeti Park része a Répce-menti védett terület, amelynek a Nagycseresznye-menti védett terület tartó szakasza mentén helyezkedik el a csáfordjánosfai Tőzikes erdő.

Az öreg, 150–200 éves kocsányos tölgyek és magas körisek alatt kora tavasszal milliónyi védett tavasszal tőzike virágzik, ami csodálatos látványt nyújt, és turisták ezreit vonzza.

KARBANTARTOTT ERDEI TANÖSVÉNY

A mocsárrétek szegélyezte ártéri erdőben 2007 óta működik a Tőzike tanösvény, amelynek segítségével a látogatók önállóan is felkereshetik a területet, és megismerhetik az erdő és a rétek élővilágát. A terület kezelőjével együttműködve a folyamatosan karbantartott erdei út mentén információs táblák kerültek kihelyezésre, amelyek bőséges tudnivalóval szolgálnak a terület természetvédelmi, erdészeti és ökológiai jellemzőiről.

A TAVASZ A FŐSZEZON

Az egyébként egész évben szabadon látogatható területet kora tavasszal, nőnap idején keresik fel a legtöbben. Ebben a körülmények között háromhetes időszakban akár napi több ezer látogató is megfordul a tanösvényen.

A helyszínen a nemzeti park által hirdetett garantált programok a kora tavasszal hetekben, a tőzike virágzás idején zajlanak, de az előre bejelentkezett csoportok az év bármely szakában igényelhetnek ide túravezetést.

A tanösvényt felkereső látogatók számára az elmúlt években kiépített infrastruktúra nemcsak a tájékoztató táblákat tartalmazza - az indító tábla közelében rendelkezésre áll egy parkoló, az erdő és a rétek megközelítését pedig a Répce-ágak és csatornák felett hidak segítik.

Amíg a nemzeti park a folyamatosan növekvő érdeklődést a tanösvény látogatott-

ságáról gyűjtött adatokkal is tudja igazolni, addig a terület terhelhetőségéről nem rendelkezünk kutatással alátámasztott adatokkal, mivel ilyen jellegű vizsgálat még nem történt.

VIGYÁZZUNK A TŐZIKÉRE!

A Tőzike tanösvény február végén, március elején fogadja a legtöbb látogatót. A közösségi médiának köszönhetően az egyébként is nagy vonzerővel bíró tőzikes ilyenkor szinte zárandokhelyként működik. Az elmúlt két évben a pandémia egyik következménye lett, hogy sokkal többen járnak itthon kirándulni, amit a tanösvényen tapasztalható látogatószám növekedések is jól mutatnak. Ehhez kapcsolódnak a felmerülő problémák is.

Az illegális növénygyűjtés ma már szerezésre nem jellemző. Magát a védett növényt a kordonos utat elhagyó, fotózni vagy éppen „szelfizni” vágyó, a látogatás szabályait megszegő turisták veszélyeztetik leginkább, akik könnyen letaposhatják a növényeket (a korábbi években sajnos előfordult már az ebből fakadó jelentős mértékű állománypusztulás), ami a terület fokozódó szárazodásával (a téli csapadék hiánya, az elöntések elmaradása) együtt veszélyt jelent az egész állományra.

A problémák megoldására és a megnövekedett látogatóforgalom koordinálására néhány éve a kora tavasszal virágzó időben az erdei út menti kordon kiépítéséről, a terület folyamatos őrzéséről és rendszeres vezetett túrákról gondoskodik a nemzeti park.

CSÁRDA-CSATORNA KENUS TÚRAÚT

A Fertő nyugati oldalán a nádasok, a csatornák és a nádasba záródott belső tavak élővilágát egy kalandos, 6 kilométer hosszú kenutúra mutatja be.

A Fertő tó nyugati oldalán, Balf település közelében található a programhelyszín, ami nemzeti parki védettséget élvező természeti terület, egy több mint 90 százaléban nádasal és más mocsári növényfajokkal borított vizes élőhely. Egyben Ramsari terület, Natura 2000 terület, része a közös magyar-osztrák Világörökség területnek és a Fertő / Neusiedler See Bioszféra-rezervátnak.

Számtalan védett állatfajnak a táplálkozó-, szaporodó-, illetve búvó- és pihenőhelye, köztük több Natura 2000 jelölőfajnak. Ezért is tekintünk rá különös figyelemmel, mivel tudjuk, hogy a turisztikai hasznosí-

Kenuval a nádas mocsár felderítésére

FHNPI ARCHÍV

tásból, a bemutatásból eredő mindenmű jelenlét a területen hatással van a helyi ökoszisztéma elemeire.

A látogatók számára e rejtélyes vízi világba betekintést nyújtó Vízi rence túraútvonal a nádasban húzódó csatornahálózat része. Az útvonal bejárására szervezett és vezetett kenus programok nyújtanak lehetőséget.

VÍZITÚRÁK HAJNALTÓL ALKONYATIG

A nemzeti park május-október hónapok között, főként napközben szervez kenus túravezetéseket kisebb és nagyobb látogatócsoportoknak és egyéni látogatóknak. Gyakran fogadunk osztálykirándulásra érkező diákokat, a nyári természetismereti táborban, illetve a környezeti nevelési programokban résztvevőket.

Egy helyi vállalkozó leginkább a hajnali és alkonyati időszakban indítja a kiscsoportos, illetve egyéni látogatóknak meghirdetett kenus programjait.

A kenus túravezetéseket a fiatalabb és idősebb korosztály egyaránt kedveli. Ritkábban speciális igényeket is ki tudunk szolgálni, pl. természetfotósok és filmesek számára korlátozott résztvevőszámmal indított programok szervezésével.

A terület május és szeptember hónapok között a leglátogatottabb. Korábban, a tavasz kezdetén, részben az időjárás, részben a helyben fészkelő vagy a vonuló madárfajokra tekintettel sem lehet használni.

Jelenleg egy stég, valamint kikötőépület található a helyszínen, utóbbi a nemzeti park három- és négy személyes túrakenuinak a tárolója. A kenus programok optimális létszáma 10-12 fő lenne, de általában ennél magasabb résztvevőszámmal indulnak a programok, aminek részben gazdasági, részben szervezési okai vannak.

MINÉL KEVÉSBÉ ZAVARJUK AZ ÉLŐVILÁGOT!

A terület terhelhetőségéről nem rendelkezünk kutatással alátámasztott adatokkal, ilyen vizsgálat még nem készült. Ugyanakkor több mint 20 éve szervez a nemzeti park itt programokat, ebből adódóan a kollégák a személyes tapasztalatokat igyekeznek a jövőbeni tervezésnél hasznosítani. Fontos szempont, hogy a terület bemutatása mellett minél kevésbé zavarjuk az élővilágot.

A legjobb szándék ellenére is adódnak alkalmanként olyan helyzetek, amelyek az itt élő állatvilág szempontjából zavaróak

lehetnek. Bár a programokat többnyire korlátozott számú résztvevővel indítjuk, sajnos előfordul, hogy egy csoport nem bontható. Ilyenkor kénytelen a túravezető a kívánatos maximum 2–4 (még kontrollálható és kezelhető számú) kenu helyett 7–8 kenuval egy időben a túrát levezetni. Egy ilyen kirándulás zavarhatja – elsősorban a tömeges mozgás és a zajhatás miatt – a túraútvonal közelében élő állatokat.

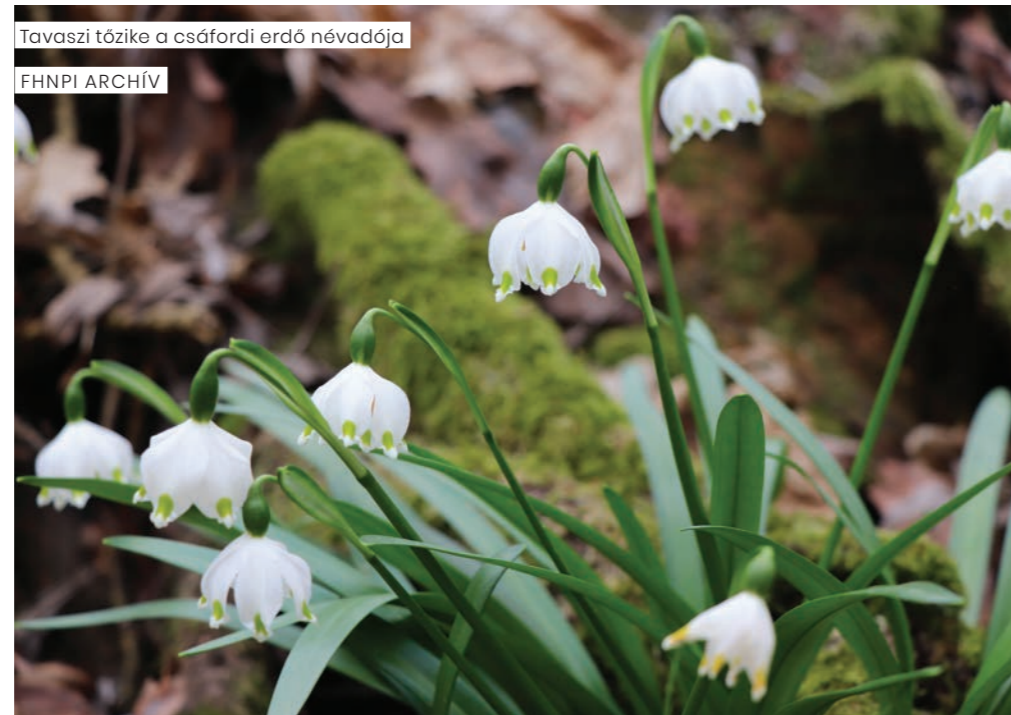
PROGRAMOK OPTIMÁLIS IDŐBEN

A hely speciális jellege miatt fontos és meghatározó szerepe van a programszervezésnek. A jól meghatározott paraméterek és megfogalmazott szabályok lefektetésével lehet leginkább az igényeket a terület túróképességéhez igazítani. Ugyancsak fontos tényező a megfelelő számú kiszolgáló személyzet, és a kor elvárásainak megfelelő infrastruktúra. Reméljük, hogy a fejlesztés alatt álló helyi infrastruktúrával jelentős elmozdulást tudunk elérni ezen a területen.

www.ferto-hansag.hu

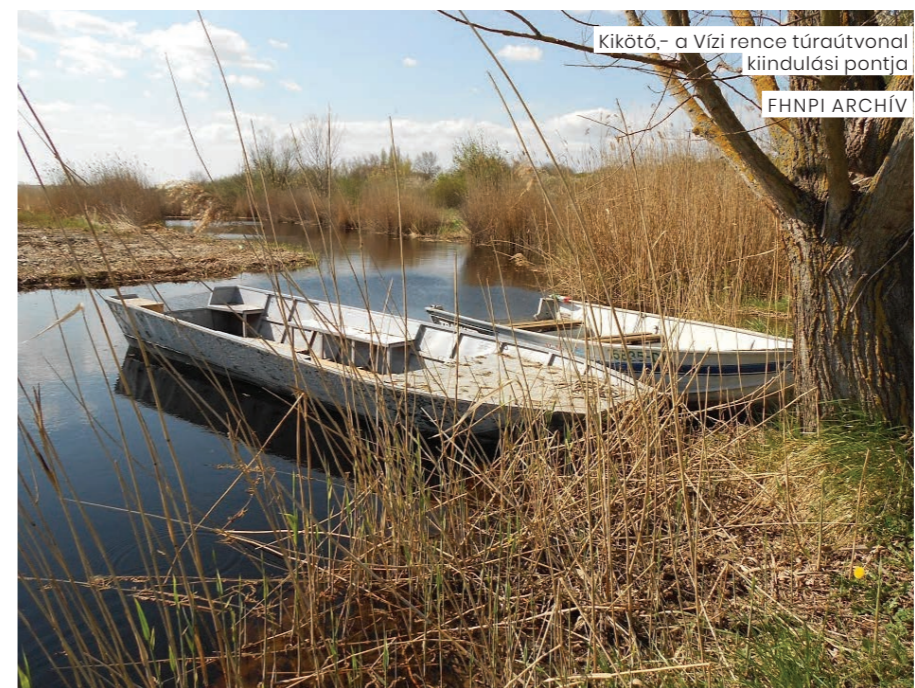

Goda István, környezeti nevelési szakreferens
Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály

Tavasszal tőzike a csáfordi erdő névadója

FHNPI ARCHÍV

Kikötő - a Vízi rence túraútvonal kiindulási pontja

FHNPI ARCHÍV

Határtalan evezés – vízi kalandok a Raab Natúrparkban

A Naturpark Raab egyik kiemelt ökoturisztikai programja a csoportos Rába vízitúra. Az érintett természetvédelmi szereplőkkel, önkormányzatokkal, valamint horgászokkal és vadászokkal kialakított szabályozás alapján a turisztikai szezonban a folyó völgy természetkímélő használatának heti és napon belüli felosztásában állapodtak meg.

Egy kenus vízitúra a Rábán minden korosztálynak felejthetetlen élmény. Különösen azok a vadregényes szakaszok tesznek nagy benyomást a vendégekre, ahol a folyó medre magas vízállásnál újra és újra átfurmálódik, és a kanyarulatok minden dagályt követően kissé megváltoznak. Csodálatos Ausztria és Magyarország között evezni úgy, hogy az országhatár nem is észlelhető.

Hód a Rábában

HELMUT GAAL

TESTKÖZELI ÉLMÉNYEK

A víz és a part élővilágát teljesen más szemszögből látjuk a kenuban ülve. Először hangtalanul suhanunk, csak a víz csobogását halljuk, amikor az evezőnk alámerül. Aztán megélni a víz alatt, a sebes zúgókon mindenki feszülten markolja az evezőt, és örülünk, hogy egy tapasztalt túravezető kormányozza mögöttünk a hajót. Biztonságban érezzük magunkat, de közben dolgozik az adrenalin is.

Egy ilyen testközel élmény még a kezdő természetjárókat is ráébreszti arra, hogy micsoda kincseket rejt az osztrák–magyar határvidék.

Hódok kitartó munkájának nyomai, jégmadarak, billegetőcankók, vadkacsák vagy éppen szitakötők – a túránk során megannyi látnivaló tárul elénk. Az őshonos növényzet és az invazív fajok között feszülő ellentét pedig gyakran minket is vitára ösztönöz.

A Rába folyó völgye az osztrák–magyar határtársaság egyik kiemelt természeti élőhelye, egyben közkedvelt vízitúra célpontja is. Az Őrség–Rába–Goričko Natúrpark három országot érintő natúrpark, amely az Őrség és a Vend-vidék szlovén–osztrák–magyar határmenti területeit foglalja magába, Ausztriában pedig mintegy 5.000 négyzetméternyi terület alkotja. A Rába ezen szakaszát 1970-ben szabályozták, a nagyobb kanyarokat átkötötték, így nyerte el mai formáját.

DIÁK, NOMÁD- ÉS KALANDTÚRÁK

1995 óta szerveznek a Rábán szakvezetett kenutúrákat, 6-tól 80 éves korig igyekszünk megszólítani az embereket, próbálunk a célcsoportok igényeinek és képességeinek megfelelő programot kínálni.

Az egészen rövid, 4–5 kilométeres, néhány óra alatt kényelmesen teljesíthető távoktól a fél napos túrákig szervezünk kenutúrákat. Az országhatár mentén, Farkasfialvától (Neumarkt an der Raab) egészen Szentgotthárdig, a Rába különböző szakaszait érintik a túráink.

A diákcsoportok kedvenc programja a vízreszállás előtt a saját katamarán megépítése. Ezekről a hajókról soha nem hiányozhat a kalózkodás zászaja sem. A gyerekekkel játékosan indulunk felfedezni a Rába természeti értékeit.

Egy helyi szállásadóval együttműködve elsősorban családoknak dolgoztunk ki különböző túraajánlatokat, de a szervezett csoportokhoz akár egyénileg is lehet csatlakozni. A kalandot keresőknek nomád, kétnapos extrém túránkat ajánljuk.

ÖKOTÚRA ÉS CSAPATÉPÍTÉS

Nem hiányozhat a kínálatból az ökotúra sem. Ezeket a programokat a Naturverein Raab (Rába Természeti Egyesület) tagjai kísérik, hogy mélyebb betekintést nyújtsunk a vendégeknél a Rába, mint élőhely világába. Természetesen bemutatjuk a folyóra gyakorolt emberi hatásokat, a víztest ökológiáját, a folyóban és környékén élő különféle állat- és növényfajokat, például hódokat, vidrákat, madarakat, halakat és neofitákat.

Kínálatunkban szintén elérhető a manapság oly népszerű csapatépítő tréning. Hol máshol tanulja meg az ember az együttműködést, mint amikor a kollégáival egy hajóban evez? Felemelő és motiváló egy ilyen közös kirándulás, ami után minden csapat egységesebben száll ki a hajóból.

TERMÉSZETKÖZELI PROGRAMOK

A kenutúrákat a régió szezonális kínálatához igazítottuk. A vendégek száma évről évre nő, már meghaladja a 2.000 főt is. Az AMS-sel (Foglalkoztatási Szolgálat) együttműködve a főszezonban idénymunkásokat alkalmazunk, így munkahelyeket is teremtünk. A tömegturizmust elkerülendő egyre többen keresik és válik mind népszerűbbé a természetturizmus, a vízi élmény iránti ke-

A Rába ártere az osztrák–magyar határ mentén

EWALD NEFFE

reslet pedig már így is rendre meghaladja a kapacitásainkat.

Túrát foglalni kizárólag a Raab Natúrpark kapcsolattartóján keresztül lehet. Vízitúra ajánlatunk kiegészítő elemeivel szeretnénk elérni, hogy azok a résztvevők, akik nem a régióból származnak, szintén velünk maradjanak a vízes programok után is. Így megismerhetik a Rába-völgyének kitűnő gasztronómiáját.

Az Ausztria, Magyarország és Szlovénia alkotta hármashatár régió egyediségét más határon átnyúló tevékenységek is szimbolizálják; például a zöldhatáron átvezető élménytúra, a Hármashatár-kőhöz vezető csillagtúra, valamint a három országot érintő bor- és kerékpártúrák.

MEGÁLLAPODÁS A FOLYÓMEDER VÉDELMEÉRŐL ÉS HASZNÁLATÁRÓL

A Raab Natúrpark írásbeli megállapodást kötött az Osztrák Szövetségi Köztársasággal, mint a folyó tulajdonosával, így kizárólagos jogot szerzett a Rába adott szakaszának turisztikai célú hasznosítására. Burgenland Tartomány Kormányhivatalának Vízgazdálkodási osztályával a terület természeti értékeinek figyelembevételével határoztuk meg a túrák során használható be- és kiszállási pontokat, illetve azok kötelezően fenntartandó, a túrák lebonyolításához szükséges mértékű kiépítettségét.

A szerződést négyévente felülvizsgáljuk és megújítjuk, a víztest vízitourisztikai használatáért a tartománynak éves díjat fizetünk. Létezik továbbá egy nem kötelező érvényű megállapodás a helyi önkormányzatokkal, horgászegyesülettel és vadásztársasággal is. A víz használatáról, és az – elsősorban nem a szervezett túrákon résztvevő magánszemélyek okozta, törvénytörő adódó – konfliktushely-

Ornitológiai megfigyelőállomás a Rábánál

NATURPARK RAAB

zetekről minden évben egyeztetnek az érintett felek.

Annak érdekében, hogy a vadásztársaság és a helyi horgászegyesület tagjai zavartalanul végezhesék tevékenységüket a folyó mentén, továbbá a természetet se terhelje túlzottan a vendégek nyüzsgése a kenuban és folyóparton, a Jennersdorfi Járási Hatósággal kidolgoztuk a „Vízi Élmények Menetrendjét”. Ez többek között a folyó neumarkti duzzasztóműtől a magyar határig tartó szakaszára, az érintett felek számára kötelező érvényű „használati időfelosztást” állapít meg.

A TERMÉSZETNEK IS KELL A PIHENÉS!

Vízitúrákat a megállapodás értelmében csak adott napokon, elő- és utószezonban csütörtöknként és szombatonként, főszezonban kedd, csütörtök és szombati napokon, 10 és 18 óra között lehet lebonyolítani a natúrparknak. Habár az iskolák és gyermekes családok részéről nagy igény

mutatkozik a péntek délutáni időpontokra, továbbá főszezonban jóformán minden napra lenne kereslet, a natúrpark mindenkor tiszteletben tartja a menetrendben a természet számára megállapított pihenőidőszakokat, és a hosszú távú, békés együttműködés érdekében az egyéb helyi használó szervezetek érdekeit is. A közös munka csak így lehet hatékony, a természet pedig így tudja „kipihenni” magát.

www.naturparkraab.at
www.suedburgenland.info

Hódrágás nyomai a folyóparton

HELMUT GAAL

Karl Kahr, ügyvezető
Naturpark Raab

Rába folyó: értékek őrzője, értékek otthona

A Rába folyó völgye az osztrák-magyar határtérség egyik kiemelt természeti értéke egyben közkezdelt vízitúra célpontja is. A folyóvölgy természetvédelmi kezelője, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság a természeti értékek védelme mellett szabályozott teret biztosít a vízzenélő sportoláshoz, természet bemutatásnak. Ezt a munkát kívánja segíteni a 2022 tavaszán Csákánydoroszlóban megnyíló természetvédelmi (vízitúra és kerékpáros) fogadóközpont is.

A VÉDETT FOLYÓ

A Rába folyó teljes hazai szakasza természetvédelmi oltalom alatt áll. A Szentgotthárd és Csákánydoroszló közti része az Őrségi Nemzeti Parkhoz, az innen északra eső szakasza pedig az Európai Unió Natura 2000 hálójához tartozik. A folyóvölgy Szentgotthárdtól Sárvárig nemzetközi jelentőségű vizes élőhely, azaz Ramsari terület is.

A RÁBA TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

A Rába völgye egy nagyon összetett élőhely együttesnek ad otthont, kiemelkedően nagy fajgazdagsággal. **A folyóvíznek a gerinctelen- és halfaunája az egyik legértékesebb egész Európában.** A gyorsan áramló szakaszokon él hazánk legjelentősebb védett sávós bődöncsiga állománya, de a védett rábai kérész egyetlen ismert kárpát-medencei populációja is itt található. A védett dunavirág és a zöld folyami-szikotakó kifejezetten nagy állománnyal rendelkezik. A halak közül a halványfoltú küllő, valamint a fokozottan védett magyar és német bucó emelendő ki.

A folyó állandó építő-romboló munkájának köszönhetően a Rába medre bővelkedik zátonyokban, amelyeken kis lilék és billegető cankók költenek. A meredek szá-

kadó partokon számos partifecske és gyurgyalag telep található, de a partfalakban fészkelnek a jégmadarak is.

A főágról mostanra lefűződött medermadványok, holtágak ritka és értékes élőhelyet jelentenek. Ezekben fordul elő a réti csík és a fokozottan védett lápi póc, de itt él a kis vízcisze és a törpegém is. Szintén ezek a vizek jelentik a vöröshasú unka és a dunai tarajosgöte szaporodóhelyét.

A ligeterdők alját tavasszal védett növények borítják, úgy mint a hóvirág, a tavaszi tözike és a nyugati csillagvirág. Ezek az erdők bővelkednek holtfában, amelyekben skarlátbogarak és a fokozottan védett remetebogár él. A fák odvaiban fészkelnek a harkályok és az örvös légykapók, a kéregpedésekben pedig nyugati piszenedevérek tanyáznak. A fűzfák levelével táplálkozik a kis színjászólepke hernyója, a kőrisekével pedig a díszes tarkalepké. A magasra nyúló fák koronájába építi fészket a rendkívül ritka fekete gólya és rétisas is, amelyekből szintén több pár költ a Rába völgyében.

A folyóvölgy mélyebben fekvő részeit sok helyütt gyepekké alakították, ahol ma mocsárrétek és üde kaszálórétek találhatók. Ezeken nyílik a szibériai nőszirmos és a kornistárnics, és itt él a nagy tűzlepke és

a vérfű-hangyabogárka. A rétek magas fűjében fészkel az egyre fogyatkozó fűrj és a fokozottan védett haris is.

VÍZITURIZMUS KONTRA TERMÉSZET

A turizmus alapvetően három módon lehet hatással a természeti értékekre a Rába mentén. Egyrészt a turisztikai fejlesztések során a területek használata, beépítése miatt, másrészt a látogatók zavarhatják az itt élő állatokat, végül pedig bizonyos (védett) fajok közvetlenül is károsodhatnak.

NÉZZÜK A KONKRÉT HATÁSOKAT!

– A turisztikai fejlesztések során igénybe vett területek miatt a legtöbb esetben csökken a természetes élőhelyek nagysága. Különösen problémásak lehetnek a mederbe kerülő építmények, mivel itt az aljazaton él a vízfolyás legkiemelkedőbb értékeit jelentő gerinctelen fauna jelentős része. Megfelelő helyszínválasztással a negatív hatások mértéke nagymértékben csökkenthető.

– A látogatók jelenléte a legtöbb állatot nem zavarja, vannak azonban erre kifejezetten érzékeny fajok is. Egy fekete gólya, egy kis lile vagy egy billegető cankó költésének megghiúsulásához éppen elég, ha pár órán keresztül a fészkek közelében tar-

tózkodunk. Ennek esélyét egyrészt ismét a megfelelő helyszínválasztással, másrészt a madarak költési időszakában fokozott óvatossággal és a látogatószám visszafogásával lehet csökkenteni.

– A legkritikább eset, amikor a látogatók egy élőlény közvetlen sérülését okozzák, de sajnos erre is van esély. A folyó zátonyain fészkelő kis lile és billegető cankó a földre építi fészket, amelyben a kitűnően álcázott tojások szinte teljesen észrevehetetlenek. Emiatt a zátonyon kikötő vízitúrázók könnyen rájuk taposhatnak, elpusztítva ezzel az egész fészkaljat.

A VÍZITURIZMUS SZABÁLYOZÁSA

A természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 38. § (1) i) pontjának értelmében

*„Védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges különösen:
...közösségi és tömegsportesemények rendezéséhez, sportversenyhez, technikai jellegű sporttevékenység folytatásához”.*

Ilyen módon a Rábán szervezett versenyekre (Rába maraton, Rába lapátolás, stb.) engedélyt kell kérni. Ezekben az esetekben azok a természetvédelmi előírások kerülnek be az engedélybe, amelyek garantálják az élővilág megőrzését.

Mivel az egyéni és kiscsoportos túrázás a Rábán nem kötött természetvédelmi engedélyhez, ezekben az esetekben a természetvédelmi szempontok érvényre juttatása a túrákat szervező egyesületek, vállalkozások és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság (ÖNPI) együttműködésével érhető el.

1. TÚRAVEZETŐ-KÉPZÉS

A túravezetők képzésébe integrálni kell a természetvédelmi ismereteket, amelyek kiterjednek a főbb természeti értékek bemutatására, a jogszabályok áttekintésére, valamint a vízitúrázással kapcsolatos természetvédelmi elvárások elsajátítására.

Vízitúra a Rábán Alsószőlőkné térségében

FÚZFA ZOLTÁN

A zátonyok egyik fészkelője: a billegető cankó

HAVAS MÁRTA

Az ÖNPI biztosítja a képzéshez szükséges szakmai háttérrel, tananyagot és oktatókat. A jövőben törekedni kell arra, hogy a csoportokat olyanok vezessék, akik a természetvédelmi képzésen részt vettek.

2. KÍMÉLETI SZAKASZOK ÉS KÍMÉLETI IDŐSZAK

A Rába természetvédelmi szempontból legértékesebb szakasza a csörötneki és csákánydoroszlói kikötők közti szakasza, amely egyedülállóan gazdag kanyarulatokban, zátonyokban és változatos áramlású. Ennek köszönhetően itt fészkel a legtöbb védett madár is, úgymint a kis lile és a billegető cankó. Ezek a fajok a zátonyok talajára készítik a fészkeiket, így fokozottan veszélyben vannak: könnyű eltaposni, megzavarni őket. A költési időszakban, azaz május 1. és június 30. között a fenti szakaszt fokozottan kímélni kell, hogy az értékes madárvilág fennmaradjon.

3. PARTSZÁLLÁS, TÁBOROZÁS KORLÁTOZÁSA

A zátonyokon kikötés, és még inkább az ott táborozás, tűzrakás rendkívül veszélyes a költő madarakra nézve. Szükséges esetben a túrázók el is taposhatják a fészkeket, de önmagában a zavaró emberi jelenlét is eredményezheti a költés megghiúsulását, például a tojások kihülése miatt. A kijelölt kíméleti szakaszon, fészkelési idő-

ben minimálisra kell korlátozni a zátonyokon való tartózkodást és a hivatalos kikötőhelyeket kell erre használni. Táborozásra és tűzrakásra szintén a kikötők alkalmasak.

4. A CSOPORTOK SZABÁLYOZÁSA

Elsősorban a kíméleti szakaszon és a fészkelési időszakban szükséges az emberi zavarás elviselhető szinten tartására. A csoportok méretének felső határa 16 hajó és legfeljebb 40 fő, egy adott szakaszon pedig naponta legfeljebb 3 csoport indulhat.

5. ELLENŐRZÉS ÉS REGISZTRÁCIÓ

A fenti szabályok betartását a Természetvédelmi Őrszolgálat ellenőrzi. A hatékony ellenőrzés érdekében szükséges bevezetni a vízitúrák kötelező regisztrációját.

www.orseginemzetipark.hu
www.rabavizitura.hu

Dr. Szentirmai István osztályvezető
Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
Természetmegőrzési osztály

Rába folyó és partmenti fűzliget

HAVAS MÁRTA

Kis-Balaton – a magyar természetvédelem bölcsője

A Kis-Balaton európai jelentőségű vizes élőhely, fokozottan védett terület. A kontinens első természetvédelmi öre is a Zala folyó torkolatvidékéhez kötődik. A térségbe érkezők kizárólag szakvezetővel fedezhetik fel a területet, amiről átfogó képet nyújt – egyfajta étvágygerjesztő belépőként – a nemrég megnyílt Kis-Balaton Látogatóközpont.

A Kis-Balaton fokozottan védett terület. Varázslatos vízi világa, Tüskevár című regényünket idéző hangulata egyaránt vonz gyereket és felnőttet, madárbarátot és Fekete István műveinek kedvelőit. A bőséges természeti értékek, a változatos vizes élőhelyek szemet és szívet gyönyörködtetnek. A nádas-sásos berkeket, nyílt vízfelületeket benépesítő, gazdag madárvilág közel 300 fajt számlál.

A Kis-Balaton egykor a Zala folyó torkolatvidéke volt, amit hajdanán lecsapoltak, majd a Balaton vízminőségének javítása érdekében, a múlt század 80-as éveitől, újra elárasztották. A Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó, többféle élőhely alkotja, összetett vizes terület a magyar természetvédelem bölcsője. A nagy kócsag megmentése érdekében 1922-ben itt nevezték ki az első kócsagórt, Gulyás Józsefet, aki egész Európában az első természetvédelmi őr volt.

GAZDAG FAUNA...

A nagy kócsag mellett a nála kisebb termetű kis kócsag, a szürke gém és a népi nevén vakvarjúként emlegetett bakcsó is fészkel a területen. Ragadozó madaraink közül a nádasban költő barna rétihéja és a hatalmas termetű, főként hallal táplálkozó rétisas említendő.

Védett halfajaink közül megtalálható itt a lápi póc (ráadásul nem is akármennyi, a világlállomány több mint 50 százaléka!), de tömeges előfordulású a réti csík is. Kétéltűfaunánk gazdag, a pettyes götén és a dunai tarajosgötén kívül szinte valamennyi hazai békafaj előfordul itt. A vizekben nélkülözhetetlen élőlény a vízisikló, a kockás sikló, illetve a napfürdőző mocsári teknős.

Legjellemzőbb emlőslataink egyike, a kiválóan úszó vidra él errefelé, a vizek mentén pedig a hermelin, amit a 2021-es év emlőslétének választottak.

...ÉS HASONLÓAN GAZDAG FLÓRA

Gazdag a hínárnövényzet, a hatalmas kiterjedésű nádasok, gyékényesek, sásosok, mocsár- és láperdők mellett mocsárretek, kasszálórétek, valamint bokorfüzesek, fűz-nyár ligetek, égeresek és tölgyesek a jellemzők.

A Kis-Balaton madártávlatból

LELKES ANDRÁS

A hínárnövényzetet a fehér tündérrózsa, a sárga virágú vízitök és a rózsaszín vidra-keserűfű színezi. Itt találjuk a hegyes tövisekkel borított természetéről ismert, egykor vízgyesztenyének nevezett védett növényünket, a sulymot is.

Ez a hatalmas természeti értéket felsorakoztató terület kizárólag a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság által biztosított szakvezetővel látogatható. A vezetést nem igénylő kirándulóknak lehetőségük nyílik a Kápolnapusztai Bivalyrezervátum felkeresésére, ahol hazánk legnagyobb látogatható bivalycsordája él. A közelben található Vörsi Tájháza megtekintése a Kis-Balaton mellett élő nádaratók, sásszedők, halászok és a lápból élő pákászok életébe ad bepillantást. A Kányavári-sziget jellegzetes fahídján áthaladva a Búbos vöcsök tanösvény fűzi össze a látnivalókat.

A KIS-BALATON TURISZTIKAI TERHELHETŐSÉGEINEK SZEMPONTJAI

A Kis-Balaton majd 150 km² kiterjedésű országos jelentőségű védett terület, amely elsősorban kiemelkedő madárvilágáról, vizes élőhelyeiről ismert, éppen ezek miatt

mindig is a figyelem középpontjában volt. Belföldről, külföldről is hatalmas az érdeklődés a terület iránt, sokan szeretnék megismerni élővilágát, bejárni élőhelyeit. A Kis-Balaton nagy része fokozottan védett, és ahogy már pár sorral feljebb írtuk, látogatása csak és kizárólag szakvezetővel, túravezetővel történhet. Mindent pontosan adminisztrálunk, a jelentkezéseket elektronikusan követjük. Belépési engedélyt még a Zala Megyei Kormányhivatalnál lehet igényelni nyomós érv, leginkább kutatás céljából. Mindezek alapján a Kis-Balaton turisztikai hasznosítása irányítottan történik, a túrák minden esetben a Kis-Balaton Látogatóközpontból indulnak és oda is térnek vissza. Fontos elmondani, hogy a túravezető mindig a csoporttal marad akár szárazföldi, akár vízi úton halad a túra. Sajnos nem mindenki tartja be a szabályokat: a Kis-Balaton fokozottan védett részeit behálózó töltés utakon többször lehet biciklissel, autósokkal, gyalogosokkal találkozni, akik a belépést tiltó táblák ellenére járnak a területet, ezzel pedig megzavarják az itt élő állatokat. Jellemzően a tavaszi-nyári időszakban csúcsosodik ez a folyamat, amikor a szaporodás, költés

ideje van, és ilyenkor még érzékenyebbek az állatok. Több esetben lehetett szemtelést tapasztalni, elütött kételtűeket, hüllőket találunk, vagy éppen a Diás-szigeten keréknyomokat, amelyek nagyfokú talajrongálást eredményeztek. Illegális személerakás a települések határaitban, a Kis-Balaton részein előfordul, ezekért azonban jellemzően nem a turisták a felelősök. Vadászati, halászati konfliktusok nem jellemzőek, horgászat csak a kijelölt területeken lehetséges, ezt szigorúan figyelik is, így szabálysértés nem tapasztalható.

A KIHAGYHATATLAN KIS-BALATON LÁTOGATÓKÖZPONT

Az élmények sorából kiemelkedik a Kis-Balaton Látogatóközpont, mely a fokozottan védett terület peremén, 2020 őszén nyitotta meg kapuit. Már az épület teteje sem szokványos: a nagy, törtvonalú híd zöldtető borítással tanösvény is egyben. A látogatóközpont kiállításai földfelszín alatti, a földközeli, a vízben és levegőben élő állat- és növényvilágot mutatják be. A fény- és hanghatások zavartalanságának megőrzése és a látogatók (jó értelemben vett) kizökkentése érdekében a természetes fényt teljes mértékben kizárták a tervezők a kiállítási térből.

A Levegőben című nyitótéma a madarak élőhelyét és életformáját szemlélteti hangokat megszólaltató és a madárrepülés élményét felidéző VR-szemüveggel, illetve madárhatározóval. A mocsárvilághoz hátsó megvilágítású nádasfal ad alaphangulatot, a természetvédelem címermadara, a nagy kócsag itt jelenik meg, és megelevenedik az egykori kócsagór mindennapi élete is. Periszkópok segítségével a földbe és a mocsárba is betekinthetnek a látogatók. A vízi élővilágba járható üvegpadlóra installált interaktív fólián keresztül nézhetünk le. A Kis-Balaton területét, történelmét virtuális terepasztal is bemutatja. A szárazföld-

Nyári lúd család a Zala folyón

MIKLÓS MARIANNA

Vidra a Kis-Balatonon

MIKLÓS MARIANNA

di és a vizes élőhelyeket a méhekről szóló rész és a beporzás köti össze, kiemelt hangsúlyt adva napjaink fontos témájának.

A föld feletti világot fatörzs-installáció vezet be, amelyben több irányból is folyamatos inger éri a látogatót: a hangszórókból állathangok szólnak, a simogatófal az állatok „nyomai” tapinthatók. A moziteremben látható kisfilm közelebb hozza a látogatókat ahhoz a világhoz, amely Fekete István szívében élt.

A látogatóközponttól indulnak a madárvilágot bemutató exkluzív szakvezetések vagy épp a Fekete István Emlékhelyhez, a Matula-kunyhóhoz vezető kirándulások, kenutúrák, melyek feledhetetlen élményre varázsolják a Kis-Balatonon töltött

időt. Jöjjenek el, győződjenek meg személyesen a Kis-Balaton varázsáról!

„Ebben nem csalódsz. Nem beszél, hát nem is hazudik, nem ígér, mégis odaadja mindenét, nem szól, mégis többet mond, mint amit valaha ember mondott.”

FEKETE ISTVÁN

www.bfnp.hu

Miklós Marianna vezető hivatali-tanácsos
Kis-Balaton - Nagybereki Tájegység

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Fenntartható turizmusfejlesztés: őrizzük meg együtt legértékesebb kincseinket!

A természet, az erdő, a tópart, a mező mindenkié – éppen ezért mindenki szeretné használni, jól érezni magát benne. Fontos viszont, hogy a szabad hozzáférés mellett tisztában legyünk az alapvető szabályokkal is, így megelőzhetőek a konfliktusok, megvédhető a táj. A témát egy konkrét példán, az erdő élőhelyen keresztül mutatom be.

A TERMÉSZET „HASZNÁLÓI”

Az erdőt különböző csoportok használják – kezdjük azokkal, akiknek gazdasági érdekük fűződik hozzá. Ők a nagybirtokosok (mint például az Esterházyak, a Batthyányok), az erdészetek (ők gondozhatják az állami erdőket, valamint a kisebb, magántulajdonokat is). Ebbe a csoportba soroljuk még a vadásztársaságokat, a turisztikai szervezeteket, sőt, az egyes települések önkormányzatait is. Szóval mindenkit, akinek bevétele, profitja származhat az erdőből, illetve kiadása, feladata van vele. A következő csoportba azokat soroljuk, akik az erdőt magáncéllra, hobbi- és szabadidős tevékenységekre használják. Gondoljunk csak a vadászokra, gombászokra, szabadidős sportokat űzőkre (például túrázók, futók, kerékpárosok és mountain bike-osok), de azokra az emberekre is, akik valamilyen rekreációs vagy egészségügyi célból járnak az erdőben. Például csak sétálnak egyet a jó levegőn, szép környezetben. Természetesen valamennyi tevékenység megengedett és indokolt.

A harmadik kategóriába azokat sorolom, akik szellemi-, értékrendi vagy kulturális elköteleződésből használják az erdőt. Hogy kik ők? Például a természetvédők, akik faj- és élőhelyvédelmet gyakorolnak, pedagógusok és szakértők, akik az erdőt oktatási és képzési célokra használják. Ők gyakran együttműködnek a természetvédelmi intézményekkel, natúrparkokkal.

KONFLIKTUSMENTES EGYÜTTÉLÉS

Az előbbi felsorolásból már egyértelműen kiderült, hogy az erdőt sokan és sokféleképpen „használják”. Azért, hogy ők elfogadható módon, minél kevesebb konfliktussal tudjanak együtt élni, számos fontos iránymutatást, szabályt, sőt tilalmat, azaz jogi alapelvet is be kell tartani. Az erdőtörvény az erdő kezelését és állapotát szabályozza, és biztosítja az erdő fontos funkcióinak fenntartását. Ilyen például a rekreációs érték, amelynek egyre növekszik a jelentősége. Az erdőben, az itt lévő utakon is az általános közlekedési szabályok érvényesek.

A vadászat megfelelő gyakorlását a vadászati törvény szabályozza, amelyben a belépési tilalmak és az időbeli korlátozások is fontos szerepet játszanak.

A felelősségre vonatkozó jog nemcsak az erdőtulajdonosokat érinti, hanem az erdő látogatóit is. Például mindenkinek a saját felelőssége, hogy úgy és olyankor járjon az erdőben, amikor elkerülheti az esetleges veszélyeket. Gondoljunk mondjuk egy nagy viharra, amikor senkinek nem javasolják, hogy a fák alatt tartózkodjon.

A hulladékokra vonatkozó jogszabályok előírják, hogy minden erdőhasználónak gondoskodnia kell a keletkező hulladék eltávolításáról.

A természetvédelmi törvény célja, hogy segítsen biztosítani, hogy az erdei élőhely megkapja a szükséges védelmet, és hogy a fajvédelem minden élőlényre – beleértve a bokrokat, virágokat, mohákat és gombákat is – kiterjedjen, és ne vezessen az erdő túlzott kizsigereléséhez.

Arról, hogy mindezeket a szabályokat és tilalmakat betartsuk, a megfelelő felügye-

Erdei sétaút és tornapálya a Soproni Parkerdőben

TAEG ZRT.

leti szervek, például az erdészeti és vadásztársaságok, valamint a természetvédelmi szervek gondoskodnak.

TERMÉSZETBARÁT FEJLESZTÉSEK

Mi keresni valójában egy rekreációs létesítménynek az erdőben? Sokakat megoszt a kérdés. Véleményem szerint nincs probléma az ilyen beruházásokkal, ha kíméletesen, körültekintően hozzák őket létre, szabályozott módon működnek és figyelembe veszik a lényeges környezetvédelmi szempontokat. Ezt egy hegyi kerékpárút példáján keresztül próbálom bemutatni. Egy erdőben nem lehet mindenhol kerékpárral közlekedni, de ha egy meghatározott és alkalmas helyen kerékpárutat alakítanak ki, akkor a következőket kell figyelembe venni:

AZ ÚTVONAL: érdekes, eseménydús és változatos; a terephez igazodó nehézségi fokú

KIALAKÍTÁS: egyszerű és szép; minél kevesebb beavatkozással a természetbe – small is beautiful

TERMÉSZETVÉDELLEM: védett területek tiszteltetésben tartása (nemzeti és uniós szinten)

MŰKÖDTETÉS: időbeli korlátozások, rendezett gazdálkodás, a szaporodási és költési időszakok betartása, szezonális korlátozások, karbantartási munkák lehetőleg a hideg évszakban

HASZNÁLAT: a használók számát a helyi viszonyokhoz kell igazítani (az élőhely/természeti terület kapacitása lényeges), ne legyen túlhasználat; biztosítsanak mosdókat és hulladéklerakóhelyeket

MEGKÖZELÍTHETŐSÉG: szabályozott megközelítés, parkolási lehetőség

FELELŐSÉG: működtető szervezet, tisztázott felelősség, bejelentési rendszer, folyamatos felügyelet

Az ökoturizmus pozitív hatással lehet egész régió fejlődésére. A természet hasz-

nálata fontos és szükséges, hozzájárul az emberek jólétéhez és egészségéhez, ugyanakkor nem károsíthatja vagy befolyásolhatja az élőhelyeket és az ott található növény- és állatfajokat. Ezt az biztosítja, ha a használat rendezett, felelős, körültekintő módon történik. Fontos, hogy a szabályokat, korlátozásokat mindenki ismerje. Természetesen nem feledkezhetünk meg az egyén felelősségéről sem: azért, hogy meg tudjuk őrizni legértékesebb kincseinket mindenkinek ésszerűen kell viselkednie. Legyen ez a közös célunk!

www.burgenland.at
www.naturschutzbund-burgenland.at

Szorvasbögés
VARGA CSABA
TERMÉSZETFOTÓS

Hegykiékpárosok a Kőszegi-hegységben

KATONA SZILVESZTER KKE

Hermann Frühstück
Burgenland tartomány egykori környezetvédelmi ombudsmanja
Burgenlandi természetvédelmi ernyőszervezet vezetője

Burgenlandtrails, egy szelíd fejlesztés – hegyi kerékpárral a Kőszegi-hegységben?

Minden úgy kezdődött, hogy volt egy sportszerető család, amelynek tagjai sokat bicikliztek. Az évek során rájöttek, hogy Burgenlandban – néhány kivételtől eltekintve – nem nagyon lehet hegyi kerékpáros utakat találni. Ezért azt gondolták: majd ők kialakítanak egyet. Ez a sportszerető család a mi családjunk. Jöjjön tehát a mi történetünk!

MINDENKI KÉT KERÉKEN

Hogy jobban megértsék a személyes indítástunkat, engedjenek meg egy rövid bemutatkozást. Mindig is szeretünk biciklizni, az évek során egyre jobb minőségű kerékpárokba ruháztunk be, sokat tekertünk családként. Mindhárom fiunk egyetemi tanulmányai alatt megszerezte a hegyikerékpár-oktató minősítést is, így igazán elmerültek a témában. Martin fiunk elvitt minket a csehországi Novo Mesto pod Smrkembe. Lukas fiunk járt a kanadai Whistler-hegységben, fél évig pedig Manchesterben tanult, ezalatt sok kerékpáros központot meglátogatott, és számtalanszor maga is nyeregbe pattant. Egyik látogatásunk alkalmával a walesi Coed y Breninbe mentünk, amely a hegyi kerékpározás fellegvára. Jártunk még családostul Szlovéniában, Olaszországban, Horvátországban és Ausztriában több helyen (Leogang, Schladming, Petzen) is, de én Ausztráliába is eljutottam. Philipp fiam vadász, és az ezzel kapcsolatos tapasztalatát hozta be a családi projektünkbe.

A TÖKÉLETES HELYSZÍN

A túráinkon szerzett tapasztalatok alapján hamar egyértelművé vált, hogy a Kőszegi-hegység a hegyi kerékpározásra tökéletesen alkalmas helyszín. Éppen ezért közösen kidolgoztunk egy koncepciót, amely a következő pontokból állt:

- Természetközeli utak kijelölése és/vagy kialakítása.

Nehrer generációkon átívelő MTB szenvedély

MARTIN NEHRER

- Útvonalválasztás a tájhoz alkalmazkodva.
  - Soha, egyetlen „útban lévő” fát sem vágunk ki.
  - Lehetőség szerint minimális beavatkozás a természetbe.
  - Az éghajlatváltozásnak (is) köszönhetően legyen egész évben járható, használható a pálya.
  - Az útvonal legalizálása Burgenlandban, a szükséges engedélykérés és hozzájárulások beszerzése.
- Nyílt kommunikáció az érdekelt felekkel, és azok tájékoztatása minden szinten:
- természetvédelem, környezetvédelem, erdészet, önkormányzatok, politika.

AZ ÁTTÖRÉS PILLANATAI

Négy évvel ezelőtt már többször is bemutattuk az elképzelésünket, de sikertelenül. Akkor senki sem tudta elképzelni, hogy Burgenlandban helye van a hegyi kerékpározásnak. Végül egy 2020 szeptemberében Bad Tatzmannsdorfban tartott előadáson ismerték fel a projektben rejlő lehetőségeket. Az értő fülek révén meghívást kaptunk egy előadásra Burgenland tartomány hivatalába. Élünk a lehetőséggel, hiszen Doskozil tartományfőnök úr arra bátorított minket, hogy folytassuk a projektet, a tartomány mellettünk áll. Ezt követően Rohoncon (Rechnitz) és Lékán (Lockenhaus) tartottunk projektbemutató előadásokat, amelyeken nagyon pozitív visszajelzéseket kaptunk. Az áttörést végül az Esterházy Alapítványt és a Batthyány Erdészetet képviselő Martin Pollak igazgatóval folytatott megbeszélés hozta meg. Pollak úr lehetőséget látott a projektben, és a bringásokat végre nem ellenségként kezelte.

SZÖVETSÉGESEINK, A HEGYIKERÉKPÁROSOK

Hamarosan megkezdődtek a tárgyalások. Ezekon fontos szövetségeseink voltak a rohongi és lékai hegyikerékpárosok, akik a kezdetektől fogva támogatták a projektet. A hegység csúcsán az Írottktől sokszor le-

A Mountainbike Movement cég 40 km Flowtrail-t varázsolt a tájba

MARTIN NEHRER

Közösségi kerékpáros élmény a természetben

KATONA SZILVESZTER

sétáltunk, hogy a legjobb nyomvonalakat határozzuk meg. Ehhez a helyi hegyikerékpáros közösség helyismerete alapvető fontosságú volt.

Kőszegre is átkereltünk egyszer, hogy megnézzük az ottani adottságokat. Ott találkoztunk Ziskó Balázs elkötelezett hegyikerékpárossal, aki rengeteg jó ötletet osztott meg velünk.

Következő lépésként tájékoztattuk az összes hatóságot (erdészet, természetvédelem, környezetvédelem), és rögzítettük a nyomvonalak koordinátáit.

40 KILOMÉTERNYI NYOMVONAL

Négy nyomvonalban sikerült megállapodnunk: egy a hágóról a kilátóhoz közvetlenül a magyar határ mentén, kettő Rohoncra és egy Lékára tart. A nyomvonalak teljes hossza 40 kilométer lesz.

Az ösvényeket egy erre szakosodott erdészeti iroda mérte fel, GPS-adatokat rendelték hozzájuk, majd a projektet költségbeccseléssel együtt kidolgozták, és benyújtották az oberwarti és oberpullendorfi járási hatóságoknak. Már „csak” az erdészeti és természetvédelmi engedélyre volt szükségünk.

Mivel már a kezdetektől fogva bevontuk a hatóságokat, továbbá előzetes ellenőrzéseket is végeztünk, csak minimális módosításokra volt szükség a nyomvonalak jóváhagyásához.

Az engedélykérés kiadása után kezdtük el az ösvények építését, eddig 15 kilométernyi készült el. Ezeket részben kézzel és gépekkel dolgoztuk, lehetőség szerint kímélve a természetet. A „minimális beavatkozás” módszer bevált, és messze felülmúlta várakozásainkat; az utak tökéletesen illeszkednek a természetbe. Az ösvények kialakításánál kerültek a durva földmunkákat, a

fák kivágását és a mesterséges szerkezetek elhelyezését. A befejezést 2022 április végére tervezzük.

Bízunk benne, hogy tavasszal már a hegyi kerékpárosok is a kijelölt ösvényeken fognak tekerni, ahelyett, hogy keresztül-kasul átbicikliznének a területeken, ráadásul az útvonalak nem keresztezik a vadászterületeket sem.

Az ösvények kiépítésének legfőbb célja, hogy elősegítse a Kőszegi-hegység turizmusának szelíd, ökológiai fejlesztését.

ÉTTERMEK, SZÁLLÁSOK, BRINGAKÖLCSÖNZŐK

Az infrastruktúra szerencsére már most is nagyon jó a környéken. Rohoncon van egy nagy víztározó két büfével, egy parkoló, egy lakókocsiparkoló és egy kemping. A faluban több étterem, egy kis szálloda és számos magán szálláshely található. Lékán strandfürdő, több étterem és magán szálláshely is működik. Mindkét településen terveznek már kerékpárboltot, műhelyt és kerékpárkölcsonzót, kerékpárparkolót, kerékpármosót és e-mountainbike töltőállomásokat. A hegyikerékpárosok számára öltözők és zuhanyzók állnak rendelkezésre. Rohoncon a víztározónál egy kerékpáros ügyességi pumpapályát is kialakítanak.

KÖSZÖNET A PARTNEREINKNEK

Egy ilyen projekt csak az összes érintett tökéletes együttműködésével valósulhat meg.

Külön szeretném megemlíteni Martin Ochsenhofert, a Tourismus Südburgenland vezetőjét, aki kapcsolatot tart fenn a tartományi közigazgatással és biztosította a finanszírozást, valamint Hannes Schwahofert, aki számszerűsítette a projektet, lebonyolította a pályázatokat és jelentős

részt vállalt a szerződések elbírálásában. Engelbert Kenyeri, volt rohongi polgármester, most natúrpark elnök kapcsolatai révén sok ajtó nyílt meg előttünk. Thomas Straka és Martin Knopf mindig ott voltak, amikor dolgozni kellett. Martin Pollaknak erdészkiént is van elképzelése a számukra is megfelelő hegyi kerékpározásról, és így lehetővé tette a projektet.

Végül, de nem utolsó sorban, az Urbarialgemeinschaft Rechnitz elnökségi tagjai is nagymértékben támogatták a projektet. Amint láthatják, sok kereket kell forgatni ahhoz, hogy valami elinduljon. Sok lelkesedés és sok türelem kell ahhoz, hogy elérjük a célunkat.

www.lebenszeichen.at
www.naturpark-geschriebenstein.at

Martin Nehrer elnök
Verein Trailwerk Geschriebenstein

Evezővel a Duna-ágakon – A vízi turizmus természetvédelmi szabályozása a Szigetközben

A Szigetköz turizmusának jelentős részét a Duna-ágakon megvalósuló evezős természetjárás adja. Természetesen, mint minden emberi tevékenységnek, ennek is vannak hatásai a környezetre. Nagyon fontos azonban, hogy megértsük a Szigetköz jelenlegi vízrajzát és a hozzá kapcsolódó természeti értékek történetét.

A Gazfűt-Duna ősszel
FÜZFA ZOLTÁN

UTAZUNK AZ IDŐBEN IS!

A Duna a Kárpátok és az Alpok szorításából Dévénynél áttörve egy medencébe érkezett, ahol békésen hömpölygő, sok ágra szakadó szárazföldi delta alakult ki. Ezen a klasszikus hordalékkúpon az aktuális klímának megfelelő vegetáció élt: a jégkorszakok idején tundra jellegű, a melegebb periódusokban ártéri ligeterdők borították. Emberek már a kőkorszakban is laktak, de leginkább peremvidékeit, mely fontos kereskedelmi útvonal is volt. Összefüggő erdőségeit őseink legeltető állattartása csupaszította le. A folyamatosan vándorló zátonyok és szigetek, a lefűződő holtágak, feltöltődő mocsarak, majd lápok mozaikossá varázsolták a tájat, ahol mindent a Duna határozott meg.

ÉS AKKOR MEGJELENT AZ EMBER...

Egészen az ipari forradalomig nem történt komoly változás, de a gőzhajózás elterjedése miatt egyre égetőbb szükség lett egy egész évben hajózható mederre. 1886–96

között egy mesterséges medret ástak a szigetvilág gerincében. A lefűzött ágakból holtágakat hoztak létre, az árvizeket pedig a szigetvilágtól délre és északra vonuló töltésvonallal kizárták a településekről. Ezzel megszűnt a Szigetköz és a Csallóköz hagyományos élete. Először az aranymosság, az ártéri legeltetés, majd lassan a halászat is a múlttá vált. 1925-től a legelőket fásítani kezdték, megjelentek a nemesnyár ültetvények. 1977–95 között történt a legnagyobb természetalakítás, ekkor épült meg a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer, melynek káros hatásaitól azóta még jobban szenved a táj. A talajvízszint 2–3 méterrel lejjebb szállt, az Öreg-Duna és a mellékágak kapcsolata megszűnt. A vizes élőhelyek alapjaiban változtak meg. A szigetvilág legnagyobb erdőterületei erdészeti és nemzeti parki vagyonkezelésben vannak. A legtömegesebb tájhasználók a horgászok, gazdasági jelentőségben őket követik a vadászok, majd következnek a vízitúrázók.

KIRÁNDULÓK A MOSONI-DUNÁN

A víziturizmus története Széchenyi István első Bécs–Pozsony evezéséig vezethető vissza. A Mosoni-Duna (Mosonmagyaróvár és Győr központtal) már a múlt század közepétől jelentős vízisport élettellel bírt. Ehhez főleg a nagyvállalatok csónakházai biztosították a terepet. A vándortáborok kivétel nélkül vadkempingekben valósultak meg. 1992–95 között, amikor kiszáradtak a medrek, óriási média figyelem vette körül a tájat, 1995-től az ideiglenes vízpótlórendszer beüzemelésével visszatért a víz a mellékágrendszerekbe, a Mosoni-Duna és a kettőt összekötő kisebb ágak vízpótlása is stabilizálta. Megindulhatott a szervezett víziturizmus. 1999–2000 között az ÉDUVIZIG és a Szigetközi Tájvédelmi Körzet munkatársai kijelölték az egyes települések hullámterében a víziturizmus infrastruktúrájára alkalmas területeket. Dunakilititől Ásványráróig az ágrendszerben 5 potenciális kemping, jogilag nomád sátorozóhely kezdte meg működését. A Mosoni-Duna

mentén Rajkától Gönyűig 10 hasonló virágzott. A 2000-es évek elején főleg a vándortáborok örvendtek nagy népszerűségnek, majd fokozatosan a csillagtúrázás vette át a szerepüket. Az érdeklődés pedig azóta is töretlen, egyre több baráti társaság, sportegyesület vásárol hajókat és szervez evezős programokat, táborokat. Sok iskolának is van már saját flottája és megjelent a Magyar Kajak Kenu Szövetség szervezésében a Vízivándor mozgalom is. Főleg a meleg nyári, augusztusi hétvégeken tömegek keresnek kikapcsolódást a Duna-ágakon. Ilyenkor, akár 1500–2000 ember is hajóba száll a Szigetközben. Sajnos nem mindenki rutinos evezős, így előfordul, hogy egyes társaságok nem tartják tiszteletben a természeti értékeket és a többiek nyugalmát. Ők azok, akik vadkempingeznek, szemetelnek és zajonganak.

VÍZITURISZTIKAI TÉRKÉP

A problémát már 2001-ben felismerték az ÉDUVIZIG és a Szigetközi TK szakemberei és a természeti értékek védelmében elkészítették az első víziturisztikai térképet is. Ez először fogalmazott meg ajánlásokat a víziturizmus és természetvédelem területi szétválasztására. 2006-ban a Mosonmagyaróvár Környezetvédelméért Közalapítvány jóvoltából elkészül egy megalapozó tanulmány, a határon átnyúló Szigetköz-Csallóköz Nemzeti Park koncepciója is. Legfontosabb megállapítása ennek, hogy elsőként a vízügyi alapproblémát kellene orvosolni és annak farvizén lenne. Ezért kidolgoztak egy dunai rehabilitációs tervet is, mely azóta sem valósul

hatott meg. Ennek jelenleg is tart – Insula Magna címmel – egy komoly megalapozó kutatása. 2016-ban a tömeges horgászati igény miatt elkészül a Horgász Szövetség és ÉDUVIZIG közös vízrendszer térképe, mely tartalmazza a korlátozásokat is. Ezt a térképet 2017-ben a Szigetközi TK és Természetvédelmi Hatóság belső használatra finomította, majd ezt alapul véve jelent meg az első laminált víziturisztikai térkép is 2019-ben.

2021. február 4-én a megyei Természetvédelmi Hatóság kezdeményezésére online konferenciát hívtak össze a víziturizmus szabályozására. Ezen a konferencián a Zöld Hatóság, az ÉDUVIZIG, a Szigetközi TK szakemberei mellett a helyi és idegen túraszervező cégek és egyesületek képviselői, valamint a MOHOSZ Megyei elnöke is részt vett. A 9 órás konferencia végén a résztvevők egyhangúlag elfogadták a teljes és az időszakos tilalmi zónákat.

A legfontosabb eredmény, hogy hatósági engedélyhez kötött lett a szigetközi szervezett víziturizmus.

EGY ÉV TAPASZTALATAI

Sajnos, nagyon körülményes a regisztrációs felület, mellyel nem mindenkinek sikerült megbirkóznia. Ráadásul az ellenőrzésre sem maradt szabad kapacitása a hatóságnak. A helyi kempingek és túraszervezők kifüggesztették a térképeket, sőt a hajókat bérbe adók is ezt osztották a bérlőiknek. A helyi túraszervezők egyöntetűen betartották a korlátozásokat! 2021-ben is nagy volt az érdeklődés a hivatalosan szervezett vízitúrák iránt. Külö-

nösen sok szakvezetős csoport és osztály, valamint céges csapat jelent meg. A túrák során a köztes kikötő és pihenőhelyek hétvégén gyakran telítődtek, de ez megfelelő túra tervezéssel, kommunikációval kezelhető volt. A folyómenti nem kiépített pihenőhelyek mindegyikén sok WC papír és egyéb maradvány található.

KÁROKOZÓ VADKEMPINGEZŐK

Szomorú tapasztalat, hogy 2021-ben kiemelkedően sok volt a vadkempingezés, a Nyáras-szigeten 3 helyszínen folyamatosan váltották egymást a csoportok, egy közepes infrastruktúra nélküli kemping forgalma zavarta folyamatosan az ártér élővilágát. A szemetük zsákokba csomagolva a mai napig a földben pihen. Egyre több a horgász, sőt bojlizós pecás is, aki 3–5 napig is egy helyen táborozik és a hulladékát sok esetben a helyszínen hagyja. 2021-ben nem volt árvíz, sem szúnyog, mégis deltamethrines szúnyoggyérítést végeztek a településeken, valamint az árvízvédelmi töltéseken, így az ártérben is. Összefoglalva, a legnagyobb problémának a vadkempingezést tekinthetjük. Az interneten számos turisztikai portálon található szigetközi vadkempingezést reklámozó bejegyzéseket, még fizetős cégek is hirdetnek így túrákat. Sajnos a jelenlegi szabályozás, az Erdőtörvény ezt lehetővé teszi egy kiskaput hagyva számukra. Ezt be kellene zárni, kategorikusan meg kellene szüntetni. Szerencsére a fészkelési időben még nem jellemző ez a tevékenység, illetve a nyár legforróbb napjaiban még mindig vannak olyan helyek, ahol a féltékeny madárfajok nyugalomra lelnek.

Kenuutúrázók a Doborgazi-ágrendszerben
FÜZFA ZOLTÁN

A VADKEMPINGEZÉS JOGSZABÁLYI LEHETŐSÉGEI

Magyarországon a vadkempingezést az erdőtörvény (1996. évi LIV) szabályozza. Legfontosabb az, hogy 24 órán túl csak a terület tulajdonosának engedélyével lehet bárhol tartózkodni. 24 óránál rövidebb ideig az alábbi kivételek figyelembevételével lehet a partot igénybe venni:

- az erdősítés területe, amíg a rajta lévő faállomány a két méter átlagos magasságot el nem éri;
  - az erdészeti szaporítóanyag termelését szolgáló földterület (csemetekert);
  - az erdőrezervátum területe; továbbá
  - ha az erdőterületre való belépést az erdészeti hatóság erdővédelmi, a természetvédelmi hatóság természetvédelmi okból, illetőleg az illetékes katonai, határrendészeti vagy nemzetbiztonsági szerv megtiltotta.
- Korlátozhatják még a vadkempingezést ideiglenesen (pl. munkavégzés, vadászat, stb.). A korlátozásokat minden esetben a terület tulajdonosának be kell jelentenie. Jellemzően senki nem ellenőrzi az engedélyek meglétét, hát még a következő nap, hogy távozott-e a kempingező a 24 órás tartózkodása után.

JAVASLATOK A FELSZÁMOLÁSRA

A helyi hivatalos vízitúra szervezők kezdeményezésére 2021. november 23-án a Pananet+ projekt keretében Szigetköz turisztikai terhelhetőség fórumot tartottunk Dunaszigeten, ahol részletesen áttekintettük a vadkempingezés felszámolásának lehetőségeit.

Tiltás lehetséges jogszabályilag, illetve fizikai akadály, például sűrű fásítása, cser-

jésítése, vadhálás kerítés, legeltetés megvalósításával.

További javaslatok is születtek, ezek közül kiemelnénk a Szigetközi vízi etikai kódexet. Természetesen korántsem tökéletes, ezért nem is végleges, de alapnak nagyszerű.

SZIGETKÖZI VÍZI ETIKAI KÓDEX

Minden kézi erővel hajtott vízi járművel közlekedőnek Kedves Vízi turista, mielőtt lapátot fognál, hogy felfedezd a Szigetköz varázslatos vízvilágát, fontos néhány dolgot tudnod, hogy teljes biztonság mellett a lehető legnagyobb természeti élményben legyen részed, úgy, hogy közben az élővilágot sem zavarod.

ALAPÉRTÉKEK, ALAPKÖVETELMÉNYEK

Alapvető követelmény, hogy minden érintett tartsa be a vonatkozó jogszabályokat, és a Hajózási Szabályzat minden rá és a vízterületre vonatkozó részét. Minden érintett legyen a vízen előzékeny, elővigyázatos, tartsa be az alapvető emberi erkölcsi értékeket, mások zavarása és korlátozása nélkül járja a vizet, óvja a vízpartot és a természetet.

SZABÁLYOK:

- Csak engedéllyel rendelkező szolgáltatótól béreljen hajót és felszerelést, térképet, melynek segítségével a veszélyes helyekre időben felkészülhet és a védelemre szoruló természeti értékeket megkímélheti.
- Vízre szállás előtt ellenőrizni kell a felszerelését, lyukas vagy légkamra nélküli hajóval vízre szállni TILOS.

- Viharos idő, árvízi helyzet esetén a vízre szállás tilos.
- Ittas állapotban evezni tilos!!!
- TILOS áthaladni és kikötni a fokozottan védett területen és a tiltó táblával jelölt egyéb helyeken is.
- Kikötésre az ártérben a kempingek kikötőin túl, a zárások, hidak melletti területeket és az arra kijelölt helyet szabad használni.
- A túrázó más tulajdonában álló stéget, úszóművet csak engedéllyel, vagy veszély esetén használhat.
- Hallépcsőben és a kíméleti területeken fürdőzni és evezni tilos. Fürdőzni a kempingek területén lehet, kizárólag napolaj, naptej és egyéb kemikáliák mellőzésével reggel 8.00-tól 20.00 óráig.
- Mindenki köteles az általa észrevett balesetet szenvedőnek azonnal segíteni, akár saját útját megszakítva.
- Nem kijelölt megállóhely használata esetén semmilyen szennyeződés sem

hagyható a helyszínen, még szemeteszsákban sem. Csak a hullámokat hagyd magad után!

- Szállás céljára csak a kijelölt táborhelyek, kempingek és egyéb hivatalos szálláshelyek vehetők igénybe vízitúrázás során! A szigetközi védett területeken a vadkempingezés TILOS!

KÖZLEKEDÉS:

- A vízen haladva a lehető legkisebb zavarással kell közlekedni, kerülj a hangoskodást, zenehallgatást.
- Ha a túrázó másik vízi járművel (járművekkel) találkozik és fennáll az ütközés veszélye, akkor jobbra köteles kitérni és segíteni a másik továbbhaladását. Kajak-kenus evezőssel (kielboat, szkiff, dubló, stb.) való találkozásakor a kajak-kenusnak kell fokozottabban ügyelni az evezősökre, mert ők háttal ülnek a menetiránynak, nehezebben észlelik a hirtelen megváltozott környezetüket. Ez a Mosoni-Dunán fokozottan érvényes.
- Gépi meghajtású hajóval való találkozásakor a túrázó legyen előzékeny, térjen ki a hajó útjából, annak haladását ne zavarja, amennyiben ez lehetséges, ne lassítsa. Völgymenetben hajózva javasolt lelassítani, hogy a géphajó minél kisebb sebesség mellett el tudjon haladni.
- A horgászok mellett csendben és a lehető leggyorsabban kell elhaladni.
- Edzésen részt vevő sportolókat zavarni, útlejtőket keresztezni tilos.
- Vízre szállásnál és kikötésnél a hajóval a túrázó ne zavarja mások közlekedését, a hajót úgy helyezze a kikötőben a vízre, hogy más is elférjen, más is biztonságosan ki tudjon kötni.

Vízitúrázó diákok a Gazfői-Dunán

FÚZFA ZOLTÁN

JÓ TANÁCSOK:

- Válassz a szakvezetős kenutúrázást, mert a Szigetköz összetett és nagyrészt védett vízrendszere így táru fel igazán előttem!
- Vízre szállás előtt javasolt a szálláshelyen vagy a kikötőben lévő toalett használata, mert nincsenek kiépített WC-k az árterületen és a Mosoni-Duna vagy Lajta mellett sem.
- 18 éven aluli vagy úszni biztonságosan, vagy egyáltalán nem tudó, önmentésre képtelen személy viseljen mentőmellényt a vízen töltött idő alatt. Aki fél a víztől, az is vegyen fel mentőmellényt. Csak becsatolt, megfelelő méretű mentőmellény tölti be a funkcióját!
- Ha naptejtel bekened magadat akkor utána ne fürdödjél!
- A Duna folyam árvízvédelmi töltésének a hosszirányú használata, a Dunakiliti Duzzasztómű és a Fenékküszöb területére gépjárművel történő behajtás minden esetben csak az erre a célra kiállított és érvényes engedély alapján –

az engedélyben szereplő feltételek betartása mellett – történhet. Engedély Ásványráró településen a Szigetközi Szakasztechnológián vásárolható.

- Időszakosan (pl. vízügyi, erdészeti vagy vadászati munkák kapcsán) a balesetek elkerülése érdekében bármely útszakasz, terület rész lezárható.
- A természetvédelmi hatósági engedélyhez kötött tevékenységekről, az engedélyezési eljárásról bővebb információ a www.szigetkozportal.hu/hu/informaciok/letoltheto-kiadvanyok-oldalon olvasható.

www.szigetkoz-naturpark.hu
www.pisztrangkor.hu

Ideális kis lile fészkelőhely – zátony a Tejfalusi-ágrendszerben

FÚZFA ZOLTÁN

Fűzfa Zoltán a Szigetköz Naturpark alelnöke,
a Pisztráng Kör Egyesület elnöke

Ártéri csodavilág – a Kerka-mente és a Mura vidéke

Két különleges folyó Magyarország dél-nyugati határvidékén – bemutatjuk a Kerka-mentét és a Mura-menti Tájvédelmi Körzetet. Előbbi a Zala-megyében kanyargó Kerka-folyót kísérő természetközeli élőhelyeket foglalja magában, utóbbi pedig a határfolyót szegélyező területeket jelenti. Utazzunk együtt szabályozott, és zabolátlan vizeken!

KERKA-MENTE: ILLATOS, SZÍNPOMPÁS RÉTEK

A folyószabályozások ellenére a Kerka a mai napig megőrizte élővíz jellegét, védett természeti értékekben gazdag életközösséget tart fent. Az Őrségtől a Muráig húzódó terület a Natura 2000 hálózat része. A Kerka-mente legértékesebb élőhelyei a rétek. Ezek a területeken számtalan faj él, például a fokozottan védett sárga sásliliom egyik legnagyobb hazai populációja. A folyót kísérő ligeterdők tavaszi virágszőnyegében számos védett növényfajjal, köztük a tavaszi tőzikevel, a mocsári kockásliliommal és a ligeti csillagvirággal is találkozhatunk. Ezekben a háborítatlan erdőkben talál otthonra a rétisas, a fekete gólya és a vadmacska. Értékes élőhelyet jelentenek az egykori fás legelők, melyeken imponáló látványt nyújtanak a hatalmas, 150–200 éves kocsányos tölgyek. A terebélyes fák számos gombának, rovarnak, odúban költő madár-, és denevérfajnak jelentenek élő-, és szaporodóhelyet.

FELLENDÜLŐ TURIZMUS

A térség turizmusának központja Lentiben van, köszönhetően a termálvizes gyógyfürdőnek. Az elmúlt években folyamatosan nőtt a szálláshelyek száma, a város közelsége miatt pedig sokan keresik fel a Lenti parkerdőt. A 2000-es évek elején több tanösvény is létesült a Kerka-mentén, amelyek nagy része mára tönkrement. A Lenti parkerdőben egy színvonalas, 1,5 km hosszú tanösvényt hozott létre a Zalaerdő Zrt. 2015-ben, amely interaktív módon mutatja be a térség természeti értékeit. A Kerka-mentén kevés kijelölt turistaút található, ezek közül a piros jelzésű, Olajos körút említésre méltó.

Az utóbbi években fellendült a víziturizmus a Kerka folyó alsó szakaszán. Jellemzően Kerkaszentkirályról indulnak a vízitúrák, melyek a Mura folyón folytatódnak. A felsőbb folyószakaszok a nyári időszakban az alacsony vízállás, a növényzet, és a műtárgyak miatt nehezen evezhetőek. A környék bicikliútjai, és alacsony forgalmú útszakaszai remek lehetőséget biztosítanak a kerékpáros turizmus számára, tömegek azonban nem érkeznek.

Kerka-menti hangulat

LELKES ANDRÁS

A horgászturizmus elsősorban a térség horgásztavaira koncentrálódik, a horgászat a Kerka-mente természetes vízfolyásaiban nem számottevő.

VIRÁGSZEDÉS HELYETT FOTÓZÁS

Turisztikai szempontból a Kerka-mente természetes élőhelyei közül azok a legérdekesebbek, ahol dekoratív vadvirágok nőnek. Ezek közül elsősorban a tavaszi tőzike, a hóvirágot és a kockásliliomot veszélyeztetni a gyűjtés. A kirándulók szívesen keresik fel azokat az erdőket, ahol sok ilyen virágot láthatnak, így népszerű a Lenti-parkerdő, ahol a megye egyik legnagyobb tavaszi tőzike állománya található. Szerencsére a védett növények gyűjtése jelentősen visszaszorulóban van.

A kirándulók nagyobb része tisztában van vele, hogy ezek a fajok természetvédelmi oltalom alatt állnak, így a virágszedést mára felváltotta a fotózás.

A vízitúrákhoz kötődő népszerű rendezvény a Kerka-Mura Vízimuri

BFNPI

Az ide érkező turisták általában nem szemelnek, a természetes élőhelyeken előforduló, illegális hulladék jellemzően nem tőlük származik.

Mivel a Kerka-mente a Natura 2000 hálózat részét képezi, így minden száz fő feletti rendezvény, túra megrendezése a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött. Összességében megállapítható, hogy a turizmus a Kerka-mentén a jelenlegi formájában nincs jelentős hatással a természeti értékekre. A legtöbb természetvédelmi problémát általában a magángazdálkodók okozzák, akik sokszor rossz időpontban és módszerrel végzik tevékenységüket (például a védett növényfajokat a termésérés előtt lekaszálják, a gyepkezelési szabályokat nem tartják be, túllegettetnek, költési időszakban kitermelik a fákat). Szintén jellemző probléma, hogy a korábbi gazdálkodási formák megszűnése miatt előre törnek az inváziós fajok.

MURA-MENTI TÁJVÉDELMI KÖRZET: ZABOLÁTLAN VIZEKEN

A Mura-mente sokáig ismeretlen terület volt a túrázóknak, kirándulók előtt. Határmenti helyzete és a nagyobb turisztikai vonzerejű régióktól való távolsága miatt nem keresték. Leginkább csak a horvát tengerpartra utazók érintették, de ők is csak átutaztak rajta.

A Mura vízhozamát tekintve Magyarország negyedik legnagyobb folyója. Jelentőségét növeli, hogy hazánkban és Közép-Európában alig van ehhez fogható folyó, amely a mai napig többé-kevésbé szabadon alakítja a medrét, folyását. A II. világháború után évtizedekig szigorúan őrzött határsáv volt, így nem települt ide komoly ipar, a közelmúltig autópálya sem. Az ártér nagyon keskeny, helyenként közvetlenül az árvízvédelmi töltés lábánál folyik a folyó. A mederben a mai napig zátonyok alakulnak ki és szűnnek meg, szabadon érvényesül a szukcesszió. Az egész ártéren látszik a folyó korábbi tevékenysége, holtágak és vízállások nyomai, változatos, mozaikos élőhelyek alakultak ki.

A legnagyobb természeti értéket a halfauna képviseli: eddig 53 halfajt mutattak ki a Mura vízrendszeréből, amelynek nagyobb része védett, vagy fokozottan védett. A halak mellett a klasszikus ártéri élőhelyek és fajok jellemzőek, puhafás ligeterdőket találhatunk, jól érzi magát itt a fekete gólya és a rétisas. A zátonyok jellegzetes madara a kis lile és a billegető cankó. A hód is természetes úton visszatelepedett a vizek mentén. Sajnos az emberi tevékenység hatására az idegenhonos, behurcolt fajok is terjednek (özönnövények, jelzórak, nutria).

Az árvizek, tavaszi hóolvadás után maradó vizek nagyon fontos élőhelyek a kétéltűek számára, még akkor is, ha nincs bennük egész évben víz

LELKES ANDRÁS

EURÓPA AMAZONASA

Természeti értékeit tekintve rég megérdemelte volna, mégis sokáig váratott magára a terület védetté nyilvánítása. Először a Natura 2000 hálózatának lett része, majd hosszas előkészítés után 2007-ben alakult meg a Mura-menti Tájvédelmi Körzet.

2012-ben a kétoldalú (horvát–magyar) Mura-Dráva-Duna Bioszféra Rezervátum része lett, amely 2021-ben osztrák, szlovén és szerbiai területek csatlakozásával a világon elsőként ötoldalú bioszféra rezervátummá alakult.

Európa Amazonasának is nevezik ezt a kiterjedt vízvilágot, amely valóban egyedülálló itt az öreg kontinens közepén.

EGYRE NÉPSZERŰBB A VADVÍZI EVEZÉS

Egészen a közelmúltig a horgászat jelentette a turizmust a Mura mentén, amely továbbra is jelentős terhelő tényező, elsősorban a horgászati kultúra hiányosságai miatt. Maga a vadvíz régóta vonzotta a

vízitúrázókat, de a határ miatt szükséges engedélyek és a nehéz megközelíthetőség miatt csak a legelszántabbak vágtak neki. A pályázati lehetőségek és a turizmus igényeinek változásai hatására a víziturizmus az utóbbi időszakban felértékelődött. A Murán nem csak rafttal, kenuval is jól lehet evezni, de kétségkívül kimondottan alkalmas a biztonságos gumicsónak arra, hogy családok, tapasztalatlanok is vízre tudjanak szállni. Az engedélyek megszerzése is sokkal egyszerűbb lett, ez viszont hosszútávon magában hordozza a „túlhasználat” lehetőségét.

A PaNaNet és egyéb Interreg pályázatok keretén belül a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság vízitúra kikötőhelyet, vízparti erdei iskolát („River school”) és pihenőhelyet alakított ki, kijelöltek kerékpárutat (Bike Trail) is. Két alkalommal szervezték meg a Kerka-Mura Vízimurit.

www.bfnp.hu

Lelkes András természetvédelmi őr

Právic Márk természetvédelmi őr

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
Nyugat-Zala Tájegység

Turisztikai terhelhetőség témnapok a PaNaNet hálózat védett területein:

A vízi turizmus természetvédelmi aspektusai és szabályozási lehetőségei a Rábán

2021.11.05.

A Rába-folyó völgye az osztrák-magyar határtérség egyik kiemelt természeti élőhelye egyben közkedvelt vízitúra célpontja is.

Hegyi kerékpáros fejlesztések a Kőszegi-hegység oszták oldalán

2021.11.18.

A hegyi kerékpározás tekintetében Burgenland Tartomány Kormánya és a Burgenland Turizmus nagy lépésre szánta el magát: a Kőszegi-hegységben az aktuális trendnek és igényeknek megfelelő és a természetvédelmi előírásokat betartó pályarendszert alakítanak ki. (Burgenland Trails)

A vízi turizmus szabályozása a Hévízi-csatornán

2021.11.16.

A Hévízi-csatorna egy különleges téli vízitúra helyszín. Számos túraszervező szervez vízitúrákat a Hévízi-gyógytó forrásai által táplált, téli hónapokban is evezhető, soha be nem fagyó, meleg víző patakra.

A vízi turizmus természetvédelmi aspektusai és szabályozási lehetőségei a Szigetközben

2021.11.23.

A Szigetköz – Csallóköz a magyar - szlovák határtérség egyik kiemelten értékes vizes élőhelye és nagytársági szempontból (Bécs – Pozsony – Budapest) is meghatározó vízitúra célpontja.

IMPRESSZUM

A kiadvány a **PaNaNet+** projekt keretében a **Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság** gondozásában készült.
www.interreg-athu.eu/pananetplus

Szerkesztette: **Nyugat-Pannon Nonprofit Kft.**
9700 Szombathely, Horváth Boldizsár krt. 9. | www.westpannon.hu

Tervezés, layout és nyomdai kivitelezés: **Papírmanufaktúra Kft.**
9400 Sopron, Tárczy-Hornoch Antal u. 12. | www.dpp.hu